

ЛИННИК ОЛЕНА,

*доцент кафедри кримінального процесу
та криміналістики*

*Університету державної фіскальної служби України,
кандидат юридичних наук*

ОМЕЛЬЧУК ЛЮБОВ,

*доцент кафедри кримінального процесу
та криміналістики*

*Університету державної фіскальної служби України,
кандидат юридичних наук*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Сучасні дослідження національної безпеки розширили межі цього поняття порівняно з розробками минулих років. Якщо раніше безпеку вивчали лише в контексті держави, а згодом і в межах суспільства, то на сьогодні ця категорія базується на охороні й виконанні сукупних інтересів трьох складників: особи, суспільства, держави.

Реалізація ж національних інтересів, спрямованих на задоволення системних збалансованих потреб зазначених елементів, на думку Н. Е. Аванесової, можлива лише на основі стабільного розвитку економіки, яка є однією з життєво важливих сторін діяльності держави та соціуму, оцінка її життєздатності, міцності при можливому виникненні негативних внутрішніх і зовнішніх чинників є основою формування стратегії механізму зміцнення національної безпеки країни¹.

Нормативним документом, в якому визначено поняття безпеки, є Закон України «Про національну безпеку України», де зазначається, що національна безпека країни – це захище-

¹ Аванесова Н.Е. Економічна безпека як складова національної безпеки. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 3. С. 178–182.

ність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз¹.

У той же час, О. С. Власюк вказує, що національну безпеку України можна визначити як систему державно-правових і суспільних гарантій стабільності життєдіяльності та розвитку українського народу загалом та кожного громадянина зокрема, захист їхніх базових цінностей і законних інтересів, джерел духовного та матеріального розвитку від можливих реальних і потенційних, внутрішніх та зовнішніх загроз².

Слід також зазначити, що система національної безпеки України повинна захищати корінні (базові) інтереси українського народу, а отже, спрямовуватися на усунення або подолання деструктивної дії внутрішніх, регіональних і глобальних чинників, що перешкоджають або гальмують досягнення національно значущих цілей.

Проте, нині постала потреба у формуванні системи національної безпеки не фрагментарно, поступово поповнюючи її окремими елементами, а комплексно – як цілісної багатоаспектної та багаторівневої системи. А її ієрархічна структура має охоплювати всю сукупність відносин і ситуацій у політичній, державно-правовій, соціальній, економічній, технологічній, екологічній та духовній сферах суспільства³.

Крім того, розглядаючи структурні елементи національної безпеки, необхідно зазначити, що всі вони мають економічне підґрунтя. Тобто ключовим елементом системи національної безпеки є економічна безпека, яку в одних випадках трактують як сукупність умов і чинників, що забезпечують незалежність національної економіки, її стабільність і стійкість, здатність до постійного оновлення і самовдосконалення; в інших –

¹ Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення: 21.09.2018 року).

² Власюк О.С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики : Вибр. наук. праці. К. : НІСД, 2016. 528 с.

³ Там само.

як стан і тенденції розвитку захищеності життєво важливих інтересів суспільства та його структур від внутрішніх і зовнішніх загроз, а також результат соціальної діяльності щодо забезпечення безпеки особи, суспільства, держави.

Однак, ми погоджуємося з думкою С.В. Каламбет та Б.О. Кириленко, що економічна безпека може бути визначена як складна багатофакторна категорія, яка характеризується сукупністю умов, за яких існує здатність національної економіки до розширеного відтворення, здатність до протистояння дестабілізуючій дії чинників, що створюють загрозу збалансованому розвитку країни, здатність до забезпечення конкурентоспроможності національної економіки у світовій системі господарювання, здатність реалізувати економічні інтереси¹.

Необхідність забезпечення економічної безпеки держави зумовлена об'єктивними процесами й явищами, які відбуваються в національній економіці та суспільстві, а також у глобальній економіці. Суперечливість інтеграційних тенденцій надає особливого значення проблемі економічної безпеки країни як основи забезпечення її суверенітету, конкурентоспроможності, обороноздатності, органічного входження країни до системи світової економіки.

Саме тому, одним із найважливіших завдань є впровадження надійної системи забезпечення економічної безпеки шляхом створення нормативно-правової бази, визначення основних напрямів діяльності органів державної та місцевої влади, що регулює відносини в цій сфері, формування органів забезпечення економічної безпеки та розроблення механізмів контролю і нагляду за їх діяльністю².

Нормативною базою, що наразі регламентує забезпечення економічної безпеки України, є: Конституція України; Закони України: «Про національну безпеку України», «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних зло-

¹ Каламбет (Юдіна) С.В., Кириленко Б.О. Економічна безпека як багаторівнева система. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 5. С. 346–347.

² Розвиток інформаційного суспільства : Колективна монографія в 10-ти томах. Том 8 : Економічна безпека держави на макро- та мікрорівнях / За ред. проф. В.С. Сідака. К. : ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2012. 309 с.

чинним шляхом»; «Про Раду національної безпеки і оборони України»; податкове та валютне законодавство; законодавство України про зовнішньоекономічну діяльність; Кримінальний, Кримінальний процесуальний, Цивільний, Цивільно-процесуальний, Митний, Бюджетний, Господарський та інші кодекси України, які мають безпосереднє відношення до регулювання відносин в економічній сфері; Укази та Розпорядження Президента України; Постанови та Розпорядження Кабінету Міністрів України тощо.

Проте, навіть положення зазначених нормативно-правових актів досить часто ігноруються. До головних умов невиконання положень законів можна віднести: відсутність механізму реалізації положень закону; суперечність закону традиційним усталеним нормам життя; відсутність контролю з боку владних структур; існування відомчої практики інструктивного тлумачення положень закону, за якого найчастіше приховується або перекручується головна суть; навмисне (або через незнання) невиконання законів тощо.

Крім того, на думку Є. М. Білоусова, сучасні глобальні фінансово-економічні тенденції та наслідки останньої світової економічної кризи продемонстрували необхідність на рівні держави приділити особливу увагу формуванню більш прогресивних організаційно-правових механізмів реагування на зовнішні загрози з метою підвищення ефективності системи забезпечення економічної безпеки України, які б базувалися на принципах адаптивності та мали відповідне нормативне забезпечення¹.

Г. П. Клімова, в свою чергу, зазначає, що основне завдання держави в контексті забезпечення економічної безпеки – створення такого економічного, політичного та правового середовища й інсталяційної інфраструктури, які б стимулювали найбільш життєздатні підприємства, інвестиційні процеси, виробництво перспективних конкурентоспроможних товарів².

¹ Білоусов Є.М. Загрози економічній безпеці держави та засоби їх подолання (економіко-правовий аспект). *Наше право*. 2013. № 13. С. 143–148.

² Клімова Г.П. Економічна безпека у системі забезпечення національної безпеки держави. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2016. № 3 (30). С. 207–210.

Отже, можна зробити висновок, що український законодавець має спрямовувати свої зусилля на розробку та впровадження таких правових норм, які б забезпечували стабільність економічного середовища країни, а в разі його порушення передбачали відповідні сценарії поведінки всіх економічних суб'єктів та органів публічного управління.

Саме тому, на нашу думку, слід прийняти Закон України «Про основи економічної безпеки», який зможе регламентувати основні засади державної політики, спрямованої на захист економічних інтересів країни від зовнішніх та внутрішніх загроз, а також чітко регламентувати модель функціонування сукупності органів державного управління та інших організацій й установ, питання їх взаємозв'язку та взаємодії з господарюючими суб'єктами в контексті забезпечення економічної безпеки останніх з метою попередження економічних ризиків та усунення можливих негативних наслідків їх настання.

**ІНСТИТУТ ЗАКОНОДАВСТВА
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ**

**ЖЕНЕВСЬКИЙ ЦЕНТР
ДЕМОКРАТИЧНОГО КОНТРОЛЮ
НАД ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ**

**ЦЕНТР ДОСЛІДЖЕНЬ АРМІЇ,
КОНВЕРСІЇ ТА РОЗЗБРОЄННЯ**

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА: МОНІТОРИНГ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Київ 2018

УДК 340.132:323.2 (477)
Н 35

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Інституту законодавства Верховної Ради України
(протокол № 12 від 25 жовтня 2018 року)*

Н 35 **Національна безпека: моніторинг реалізації законодавства**
України. Київ: Інститут законодавства Верховної Ради України,
2018. 375 с.

ISBN

Збірка містить матеріали доповідей і тези виступів учасників міжнародних науково-практичних конференцій «Законодавче забезпечення парламентського контролю в оборонно-промисловому комплексі України» (14.03.2018 р.), «Правове регулювання децентралізації в Україні: безпекові аспекти» (26.06.2018 р.), «Моніторинг реалізації законодавства України про національну безпеку: сучасні виклики та реалії» (27.09.2018 р.), що проходили в Інституті законодавства Верховної Ради України.

Видання буде корисним для народних депутатів України, працівників органів державної влади і місцевого самоврядування, науковців та всіх, хто цікавиться питаннями удосконалення законодавства про національну безпеку.

УДК 340.132:323.2 (477)

Матеріали друкуються в авторській редакції

ISBN

© Автори, 2018
© Інститут законодавства
Верховної Ради України, 2018

ЗМІСТ

Копиленко Олександр. Реалізація законодавства України про національну безпеку: сучасні виклики та реалії (Передмова)	10
---	----

Виступи учасників фахової дискусії:

Частина I

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПАРЛАМЕНТСЬКОГО КОНТРОЛЮ В ОБОРОННО-ПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ УКРАЇНИ

Флурі Філіп. Парламентський контроль над оборонним виробництвом	14
Гришфельд Анатолій. Государственно-частное партнерство в оборонной сфере	17
Кривенко Віктор. Більше свободи приватним компаніям ОПК України	20
Скрипник Олексій. Майбутнє військово-промислової політики	21
Архипов Микола. Прямые зарубежные инвестиции в ОПК Украины невозможны	24
Бадрак Валентин. Україна за рахунок роботи на зовнішніх ринках створює власну нову зброю	26
Бровченко Юрій. Зняття існуючої заборони створення спільних підприємств забезпечить входження на український ринок потужних інвесторів	29
Букін Павло. Проблема ціноутворення в державному оборонному замовленні потребує вирішення	31

Висоцький Олег. Оборонные предприятия должны получать кредиты по минимальной ставке	33
Горбулін Володимир. Дальність української ракети	35
Єрьомін Максим. Необхідне спрощення проведення процедури експортного контролю	38
Згурець Сергій. Щодо удосконалення «Укроборонпрому» ...	39
Кравченко Василь. Парламентський контроль має стати ефективним інструментом розвитку ОПК	44
Павлюков Валерій. Страны Европы не дают разрешения на поставку в Украину ряда комплектующих	48
Шостак Владислав. Міноборони фінансує близько 30 дослідно-конструкторських робіт з розробки нової зброї щорічно	50

Частина II

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ: БЕЗПЕКОВІ АСПЕКТИ

Воротін Валерій, Проданик Василь. Децентралізація державного та регіонального управління: ціннісні орієнтири та стандарти якості	52
Данилюк Юрій. До питання вдосконалення законодавства про місцеве самоврядування в Україні у контексті децентралізації влади	60
Дмитрієв Анатолій. Зарубіжний досвід здійснення децентралізації влади	65
Калиновський Богдан. Удосконалення системи місцевих правоохоронних органів у контексті реформи децентралізації (на прикладі національної поліції)	69

Клименко Оксана. Питання законодавчого регулювання децентралізації в контексті забезпечення економічної безпеки	75
Косілова Ольга. Забезпечення політичної безпеки України в умовах децентралізації державної влади	89
Косинський Віктор. Український парламентаризм: питання деліберації	95
Копчак Володимир, Солов'ян Володимир. Реформа децентралізації у сфері відповідальності національної поліції та інших органів системи МВС	105
Куян Ірина. Безпековий вимір реформи місцевого самоврядування	110
Лещенко Олександр. Цивільний захист в умовах децентралізації в Україні: аспекти правового регулювання	118
Мазур Тамара. Роль Міністерства культури у виробленні правових основ охорони культурної спадщини України в умовах децентралізації влади	127
Мищак Іван. Питання удосконалення охорони культурної спадщини в Україні в контексті децентралізації влади	131
Ніколаєнко Наталія. Тенденції запровадження інструментів деліберативної демократії в Україні: від філософського осмислення до законодавчих ініціатив	136
Остапенко Василь. Забезпечення права на свободу віросповідання в процесі децентралізації влади в Україні ...	148
Полтавець Сергій. Формування Росією груп впливу в Україні як фактор дестабілізації влади: до історії питання ...	154

<i>Поляков Леонід.</i> Безпекові аспекти децентралізації в Україні	160
<i>Резнікова Ольга.</i> Особливості запровадження принципів національної стійкості у контексті забезпечення національної безпеки в умовах децентралізації	165
<i>Родченко Лариса.</i> Формування громадянського суспільства в Україні за принципами демократії та національної безпеки	170
<i>Самусь Михайло.</i> Децентралізація у сфері охорони державного кордону	175
<i>Слюсарчук Іван.</i> Контррозвідувальна стратегія України: інтеграція громадянського суспільства та сектору безпеки в умовах децентралізації	180
<i>Червякова Ольга.</i> Загрози національній економіці в умовах посилення глобалізаційних тенденцій	186
<i>Шаульська Галина.</i> Законодавче забезпечення розвитку громадянського суспільства в умовах децентралізації влади в Україні	193
<i>Ярмиш Олександр.</i> Реформа децентралізації влади в Україні: доктринальні підходи, проблеми законодавчого забезпечення, безпекові аспекти	200

Частина III

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА: ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА УЗГОДЖЕНІСТЬ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ

<i>Андрушко Ірина.</i> Інститут референдуму як чинник забезпечення національної безпеки	209
<i>Анісімова Марина.</i> Міжнародне партнерство – інструмент забезпечення національної кібербезпеки України	215

Барабаш Тетяна. Вплив реформи у сфері національної безпеки і оборони на кримінальний процесуальний закон ...	220
Білоус Віктор. Проблеми інвестиційної діяльності як складової фінансової безпеки держави	229
Бригінець Олександр, Касьяненко Любов. Проблеми фінансової безпеки держави на сучасному етапі	240
Глух Марина, Сердюк Вікторія. Міграційна політика як вектор національної безпеки України	249
Дідківська Галина. Міжнародне співробітництво України у запобіганні злочинності як запорука національної безпеки	256
Завидняк Володимир. Практика вирішення слідчими суддями питань, пов'язаних із слідчими (розшуковими) діями, в контексті утвердження прав і свобод людини	260
Князька Лілія, Дяченко Сергій. Проблеми соціального захисту та безпеки внутрішньо переміщених осіб	264
Коцюба Руслана. Гарантії ядерної безпеки як складова забезпечення національних інтересів держави	274
Лазаренко Аліна. Реалізація засади законності при проведенні обшуку в контексті забезпечення прав і свобод людини і громадянина	281
Лазебний Анатолій, Дробіняк Роксолана. Правоохоронні органи як суб'єкт забезпечення національної безпеки України	286
Левицька Людмила. Оновлення судової системи як запорука національної безпеки України	291

<i>Линник Олена, Омельчук Любов.</i> Окремі питання нормативно-правового механізму забезпечення економічної безпеки держави	300
<i>Литвин Микола, Хруст Дмитро.</i> Система внутрішньої безпеки України	305
<i>Мельник Олена.</i> Зовнішній державний фінансовий контроль за використанням бюджетних коштів – передумова фінансової безпеки держави	309
<i>Мепарішвілі Хвича.</i> Механізми державного управління забезпечення екологічної безпеки	313
<i>Мілевський Микола.</i> Щодо діяльності Служби безпеки України у розслідуванні тероризму	320
<i>Мілевський Олександр.</i> Деякі проблеми досудового провадження злочинів, пов'язаних із тероризмом	328
<i>Ніколаєнко Наталія.</i> Тенденції законодавчого забезпечення інформаційної безпеки в умовах зовнішньої агресії	336
<i>Сіренко Оксана.</i> Окремі питання розслідування кіберзлочинів та забезпечення національної безпеки	346
<i>Телькінена Тетяна.</i> Дотримання демократичних цінностей як складова державної політики у сфері національної безпеки	350
<i>Топчій Василь, Господаренко Володимир.</i> Значення кримінально-правової політики у сфері національної безпеки України	355

Топчій Віталій. Кримінально-правова охорона державної таємниці у забезпеченні національної безпеки України	359
Фрідман-Козаченко Марія. Здійснення кримінального провадження у порядку перейняття та державна політика у сфері національної безпеки	363
Чайка Вікторія. Правові аспекти реалізації податкової політики в умовах забезпечення національної фінансової безпеки	367